

En rundtur i Løvel anno 1938.

I 1938 var Løvel ikke nær så stor som nu i 1990. Der var faktisk kun 2 gader, nemlig nuværende Tinggade og Gl. Aalborgvej langs hvilke gårdene og husene lå. Vejene eller gaderne var asfalterede, men i stedet for fortove var der vejgrøfter. Langs den ene side af vejen var en række telefonpæle, og i den anden side en række pæle med elektriske ledninger. På nogle af de sidstnævnte pæle var anbragt nogle almindelige lamper til gadebelysning. ·

I byen var foruden gårdene følgende: et brevsamlingssted, en murer, en skomager, slagter, 2 lillebiler, 2 vognmænd, mejeri, bager, cykelsmed, smed, brugsforening, købmand og endelig en lille broderiforretning. Det er vist mere, end der er i dag. Som energikilde havde næsten hver gård en vindmølle, også vandværket, der ligger ved Gøjhøj, som er en gammel gravhøj. Vandmøllen lå et stykke uden for byen, nemlig ved vejen, der over engene fører til Skals. Der har også været en rigtig gammeldags mølle, som lå bagved smeden, og hertil kom landmændene for at få deres korn malet.

Løvel var med andre ord en rigtig landsby med kirke, skole og forsamlingshus, og selv ikke gadekæret manglede.

Vi vil nu starte vor rundtur i byen og aflægge et lille besøg i de gårde og huse, vi møder på vor færd. Turen begynder i den østlige ende, og vi går ad Tinggade på den nordlige side, indtil vi når op til mindeanlægget, hvor vi drejer til højre og fortsætter på den østlige side af Gl. Aalborgvej, til vi når ud til O. Jakobsens gård. Herfra går vi tilbage på den vestlige side af vejen, til vi kommer til kirken. Herfra går turen så igen ad Tinggade, men på den sydlige side til vi til sidst ender, hvor vi startede.

1. Gården, som vi starter ved, tilhørte gdr. Sigurd Nygaard. Han var en dygtig og rask landmand. Der var fart over feltet, når han stående på sin hestevogn kørte ned ad landsbygaden. Det ligefrem slog gnister fra hjul og hestesko. Jeg arbejdede for ham engang i min kartoffelferie. Det samme gjorde Esther Tronborg, som jeg gik i skole med, og da hun var i fnisealderen, havde vi det meget fornøjeligt i denne uge. Jeg husker også, at vi fik en meget god forplejning.

2. Ved Pederstrupvej boede Anders Haarbo, som kørte lillebil for byens borgere. Han kørte i en Ford model A 1930. Anders Haarbo havde gået i pogesko, som havde haft til huse i mit fødehjem. Han havde også spillet på det dengang så kendte og berygtede Løvel fodboldhold. Hans kone var damefrisør, og jeg har gået i skole med hans døtre.

3. Næste gård, vi kom til tilhørte Alfred Bust. Jeg har gået i skole sammen med hans børn, og sønnen Orla sad jeg ved siden af. Jeg kom meget på denne gård og har

mange skønne minder der fra. Vi legede skjul i laden og på høloftet og røver og soldater i en gammel nedlagt mergelgrav. Det var især festligt og sjovt, når vi var til Orlas fødselsdag. Hele klassen var med, og der vankede chokolade, lagkage og sodavand.

Da Orla og jeg var 13 år var vi på en cykeltur til Fyn for at se Lillebæltsbroen og Odinstårnet i Odense. Vi havde et lille tomandstelt med, som vi overnattede i på en tilfældig mark. På hjemturen kom vi ud for en stor regnbyge, og jeg husker, at vi sad drivvåde i en skov ved Vejle og uden en krone på lommen og var skrupsultne. Det blev en drøj tur fra Vejle til Løvel, for selvfølgelig punkterede vi flere gange. Da vi endelig kom hjem til Løvel, var vi godt trætte og forkomne.

Vi gik til konfirmationsforberedelse i den strenge vinter 1939-40. Det foregik hos præsten i Rødding, og vi har flere gange gået frem og tilbage til Rødding ad Præstevejen i snestorm og 20 graders kulde.

Da KFUM-spejdertroppen blev oprettet i Løvel, var vi med fra begyndelsen, og vi avancerede til patruljefører og assistent. Vi lavede en masse øvelser i vores gruppe, og særlig ennatøvelse i Sødal skov, gik der ry om i lang tid.

På Alfred Busts mark var der en overgang fodboldbane, og der har også været afholdt ringridning der.

Der var en gang i mellem stor spisegilde eller kaffefester hos Bust. Det var skik, at landmændene i Løvel og omegn på skift indbød til gilde, hvor læreren og lærerinden som regel også var med. På sådan en aften var gårdspladsen fyldt op med fine hestevogne.

4. I huset Vesterled ved siden af boede Orlas bedstefader og bedstemoder. Det var Peder og Laura Bust. Her var byens brevsamlingssted, og Laura bestyrede det lille postkontor på en myndig måde. Vi skulle nok huske at tørre skoene af, inden vi gik ind i kontoret.

5. Dernæst kommer vi til en mindre gård, der tilhørte Kr. Nygaard. Markerne til denne gård lå lidt uden for byen ved vejen, der fører til Rødding. Af børnene husker jeg Kristian og Karen. I skolen fik Karen for øvrigt megen ros af lærer Vestergaard på grund af sin dygtighed.

6. Murermester Østergaard var typen på en rigtig gammel håndværksmester. Han havde været garder, og det kunne høres på hans fodtrin, når han i sit hvide muretøj og i de store jernbeslåede jyske træsko marcherede ned ad den lange asfalterede landsbygade. Han var i menighedsrådet og med i sygekassebestyrelsen, og det var hos ham, vi skulle hente sygeseddel, når der var brug for læge. Han havde sin egen grusgrav i Pederstrup og et cementstøberi, hvor jeg en tid arbejdede med at lave cementsten under ledelse af Fjeldsted. Det var et drøjt arbejde, der især gik ud over håndfladerne.

7. Møller J. Vestergaard havde haft den nu nedlagte Løvel mølle. Han var en ret lille mand, men han kunne godt være lidt hidsig og ilter, og til nytårsaften kom vi gerne i krig med ham. Han var noget af en foregangsmand på det tekniske, idet han sammen med sine sønner havde konstrueret en lille mølle af træ, der kunne levere strøm til hans husbehov. I den ene ende af huset var der en lejlighed, hvor Anne Marie boede. Hun var ugift, og en sirlig og pæn dame, som ernærede sig ved at vaske for folk, og så var hun også byens kogekone. Den gang var der store gilder på gårdene, og det var nødvendig med hjælp udefra, når der skulle laves suppe og steg. På vejen op til Toftegården var der på den venstre side en nedlagt grusgrav, der havde nogle stejle skrænter. Disse skrænter brugte vi om vinteren til kælkebaner. De fleste af os havde gamle træslæder, der havde påmonteret en bæk, hvorpå man så kunne sidde og nyde turen der nedad så længe det nu varede.

8. På Toftegården boede P. Møller og hans kone Margrethe, som senere fik brevsamlingsstedet. Møller gik meget op i hesteavl, og der blev afholdt mønstring på hans mark. Omkring 1940 overtog Viggo Nielsen gården. Han blev leder af KFUM-spejderne (de grønne spejdere) i Løvel, Rødding og Pederstrup. Toftegården blev til en slags højborg for spejderne, og vi fik en stue i den ene ende af huset, hvor vi kunne holde trops- og patruljemøder. På græsplænen i haven havde vi samariterøvelser under ledelse af barber Pedersen. Vi øvede os også i kuglestød, spring, løb osv. for at kunne tage idrætsmærket.

9. Forsamlingshuset er ca. 120 år gammel. I 1938 var det ikke nær så stort som i dag. Ud mod gaden var langs huset en sti og en række træer, og ved den vestlige gavl et stort hul til affald. På den nordlige side var to uhumske gamle lokummer. Forsamlingshuset bestod af en stor og lille sal plus køkken og spisekammer. Desuden var der en forgang eller entre og garderobe. Som noget særligt var der en balkon i den store sal, og den kunne vi drenge gerne lide at opholde os på, når der var bal i salen. Der var ribber langs den nordlige væg og 2 buste af hhv. Frederik den 7. og Christian den 9. Forsamlingshuset blev landskendt, da pigen fra Løvel "halshuggede" busten af Christian den 9. Det er en historie, som det vil føre for vidt at komme ind på her.

Forsamlingshuset var centrum ved valg til Rigsdagen i Løvel kredsen. Folk kunne dengang kun stemme på et valgsted, og det var i Løvel for kredsens vedkommende. Før forsamlingshusets tid skete det på en gård eller mark, hvis vejret var fint. På valgdagen var det tilladt bønderne og andet godt folk af politimesteren i Viborg at servere madvarer, øl og brændevin til de mange tilrejsende vælgere. Salen blev brugt til meget. I flæng kan nævnes: brylluper, sølvbryllup, begravelser, konfirmation, gymnastik, gilder osv. Ved gilderne var det piger fra byen som serverede, og de blev ledet af en skaffer, der var en slags hushovmester eller inspektør. Vasegaard havde tit det hverv.

10. Gyngkærgård lå lige over for mit fødehjem, og jeg opholdt mig meget på denne gård. Der boede Marianne og Th. Kvorning og deres 7 børn, 3 drenge og 4 piger. Her var der liv og glade dage. Vi legede meget i den store lade, på høloftet og i den gamle have. Vi deltog også i arbejdet på gården med at passe og fodre heste, køer, grise og får. Om sommeren, når køerne var på græs i engen i Skalsådal, kørte Kvorning de ca. 4 km. med hestevogn eller i bil - en Chevrolet 1926 – med mælkejunger ned i engen for at malke i den fri natur.

5. Vi hjalp også med til at passe den fine frugthave, der var nord for gården, og vi var med til at køre korn hjem fra markerne. Høet blev hentet fra engen. Hver gård i Løvel havde et engareal, hvorfra man hentede hø. Det blev læsset på en arbejdsvogn, der var påmonteret en træramme, så hølæsset kunne blive både højt og bredt. En lang pæl blev på langs lagt oven på læsset. Reb førte fra enderne af pælen ned til vognbunden og kunne således holde sammen på det hele. Vi blev anbragt oven på toppen, og så kørte vi de 4 km til Løvel.

Der kunne til tider være mange vogne på vej hjem ad Skalsvej. Før denne vej blev anlagt kørte man op gennem Drøwtten.

11. I en villa, hvis hoveddør var prydet med en stensøjle, boede K. og Ane Hverrehus. Ane blev af Kvornings børn kaldt bedstemor, og hendes tidligere mand Anders Simonsen, havde været ejer af Gyngkærgård.

12. I den næste gård boede Marie og P. Mortensen. De havde sønnen Svend, som jeg gik i skoleklasse med. P. Mortensen var den første i Løvel, som havde malkemaskine, og vi kunne høre den helt hen til os, når den var i gang. Når Svend havde fødselsdag, var hele klassen inviteret til fest, og vi havde en dejlig dag ud af det. Det var om sommeren, og dagen gik med leg i haven og laden, og vi fik selvfølgelig chokolade, lagkage og sodavand. Apropos var vi en gang til fødselsdag på Løvel Søndermark eller Løvel Hede, som vi også kaldte det, hvor vi fik serveret frugtgrød i forskellige farver, grøn, rød, blå osv. Det var vi vældig imponeret over. Svend havde en lille islandsk hest, som vi tit red på, og om vinteren blev den spændt for en kane, og så gik det ellers over stok og sten igennem snedriverne. En gang var Svend og jeg indblandet i en episode, hvor vi spillede en lidet flatterende rolle. 2 piger, Esther og Betty, som vi gik i klasse med, skulle være babysittere for to små tvillinger, medens forældrene var i byen. Vi besluttede at aflægge et besøg hos pigerne, og alt gik godt, indtil vi hørte forældrene komme hjem. Nu var gode råd dyre, og vi for ind ad den første dør, vi kunne finde. Det viste sig, vi var havnet i spisekammeret og ikke kunne komme ud igen. Der stod vi så og kukkelurede en times tid. Sulte ihjel kunne vi hvert fald ikke.

Vi røg også vore første cigarer sammen. Det skete i laden på høloftet, så det var jo ikke ligefrem det bedst egnede sted, men laden blev dog heldigvis stående. Vi var godt syge bagefter og både gule og grønne i hovedet.

13. J. P. Møller var en af byens førende personligheder. Han var kreditforeningsrepræsentant og ridder af Dannebrog. Han boede i et stort stuehus, der havde hørt til en gård, som var flyttet til udkanten af Løvel og nu tilhører gdr. O. Jakobsen. Han rejste meget til København og Viborg, hvor han havde kontortid hos kreditforeningen. Turen til Viborg foregik med fint hesteforspand, senere fik han en ældre Ford-vogn. Efter hans død, blev huset brevsamlingssted og telegrafkontor, og det blev bestyret af Margrethe Møller, som var enke efter gdr. P. Møller, Toftegården. Som landpostbude virkede bl.a. Overgaard og Trangbæk. Hun var en lille væver dame og hun har fået en sti opkaldt efter sig.

14. Nørskov havde en lille gård, og foruden at drive denne, havde han andre gøremål. Han var træskomager og havde som den første bevilling til at sælge øl, men det var vist begrænset, hvad han solgte af øl. Det tog min fader, som var købmand, sig af. Nørskov var også ligsynsmand, og her bliver det nok nødvendig med en nærmere forklaring. I gamle dage kunne foruden lægen ligsynsmanden udstede dødsattest. Ved dødsfald blev han så tilkaldt og skulle så kikke på den døde, og når han så erklærede, at der ikke var mere liv tilbage, kunne vedkommende begravnes.

Hans marker lå et stykke uden for byen ved slugten, der fra Løvel fører ned til Skalsådal. I slugten gik for mange år siden vejen til Skals, og den har lige fra middelalder heddet Drøwten. På hans marker var der nogle ret høje bakker, og en af dem blev kaldt "Nørskovs bakke", og her havde Løvel sit vintersportssted. Her blev kælket på livet løs, og vi var til tider en 60-70 stykker, både forældre og børn. Vi fleste havde gammeldags træslæder, men Knud og Gunnar Kvorning havde en stor moderne kælk, hvor vi kunne sidde en fire, fem stykker på. Ved foden af bakken var en lille grusgrav med en stejl skrænt, og de mest modige forsatte på slæden ud over kanten og fik således også en flyvetur. Hjemturen til Løvel ad Drøwten kunne være helt stemningsfuld, når vi sammen gik hjem i aftenskumringen og sneen sagte dalede ned, medens kirkeklokken ringede solen ned.

Bag Nørskovs gård lå Gøjhøj, som var en udhulet gravhøj. Man havde her i forbindelse med vandværket anbragt en vandbeholder. Højen blev også benyttet som legeplads. Højen blev forsvaret fra Toppen, og så skulle angriberne se, om de kunne komme helt op. Det kunne til tider give nogle ordentlige rutcheture. Til vandværket hørte en vindmølle, og den kunne vi godt finde på at klatre op i for at se, hvem der kunne komme højest. Folk var ikke ligefrem begejstrede for vores højdebestigning, især ikke når vingerne kørte rundt på fuldt drøn.

15. Skomager Andersen er den næste i rækken, vi kommer til. Han boede i et smukt bindingsværkshus, for øvrigt det eneste af slagsen i byen, og han havde sit værksted i

den vestlige ende af bygningen. Det lugtede dejligt af læder, når vi kom ind til ham for at få vore gamle sko eller støvler forsåede. Dengang købte vi ikke nye sko, fordi de var blevet noget slidte, nej de blev repareret hos skomageren den ene gang efter den anden. Andersen havde et par geder, som om dagen græssede i byens grøftekanter, og om aftenen blev de malket, og de leverede efter sigende en god tyk mælk. Seletøjet til hestene skulle jo også repareres, og det skete hos sadelmageren, som sad til leje i en gård, der lå ved vejen, der fører til Pederstrup.

16. Lærer Vestergaard og hans kone Kirstine boede naturligvis i lærerboligen. Han kom fra Hammerum egnen, og hun stammede fra Løvel Vandmølle. Vestergaard var førstelærer, og han var en myndig person, som forstod at opretholde disciplinen, og der var ingen slinger i valsen på hans skole. Han var desuden organist i kirken, og foruden mange tillidshverv var han også medlem i vor gamle skytteforening, hvor han var en dygtig og ivrig skytte. De havde en Chevrolet årgang 1934, som fru Vestergaard godt kunne lide at køre, og hun elskede at køre stærkt, så farten kunne godt til tider komme op omkring de 80 km/t. Til boligen hørte en pæn gammel have med træer, buske, plæner og ikke at forglemme en lille dam til guldfisk og 3-4 bistader. Vestergaard var nemlig også biavler, og det var et festligt syn for os elever at se ham iført et slør og flad stråhat, ivrigt rygende på en lang pibe for at holde bierne i ave.

Han var en god og dygtig lærer, og vi var godt rustet, når vi forlod skolen. Lærerinden hed frk. Jakobsen og var fra Vendsyssel. Hun havde en lejlighed foroven i lærerboligen. Hver dag i det store frikvarter gik hun hen til Th. Kvorning, hvor hun spiste til middag. Hun var meget afholdt af de små elever i skolen. Udover undervisningen læste hun sommetider en historie for os, eller vi gik en tur ned i Kirkedalen, hvor der var god plads til at lege.

17. Slagtermester Andersen boede i den gamle skole, som lå hvor det nuværende mindeanlæg er. Mellem gården og lærerbolig, gik der en vej op til Gl. Aalborgvej. På grund af sin ringe beskaffenhed blev den kaldt "Smadderstræde." Gården var som nævnt den gamle skole, der fungerede som sådant fra 1857 til 1901. Gårdens marker strakte sig fra den gamle legeplads og op til Gillebak, hvor der nu er mange parcelhuse. Jorden var et gammelt skolelod, og det vil sige, at det havde tilhørt skolen, og at skolelæreren foruden at undervise også skulle drive landbrug. Indtægter ved landbruget var en del af hans løn. Den resterende del fik han i naturalier af de skolesøgende børns forældre. Møddingen var i den spids, som Gl. Aalborgvej og Smadderstræde mødtes. Slagter Andersen købte selv kreaturerne og svinene hos landmændene og slagtede dem hjemme i sit slagtehus. Købet foregik på rigtig jydsk maner (tingen og prutten og blev til sidst beseglet med hånds1ag. Han havde ikke butik, men kørte med hestevogn rundt til sine kunder i sognet, både i byen og på landet. På ladet var anbragt en hvidmalet kasse, hvori kødet var anbragt. Det var som regel en af hans 3 sønner, som tog sig af at køre rundt med varerne. Til jul

skulle der slagtes en masse grise hjemme på gårdene, og dette hjemmeslagteri tog Andersen og han sønner sig også af. Hans telefon nr. var 1, så han var den første, som fik telefon i Løvel.

I den vestlige ende af huset boede en tid Poul Skovgaard, som var ungarl og i mange år tjente som karl hos Laurids Kristensen, men arbejdede nu for amtsvejvæsnet. Han deltog ivrigt i ungdomsarbejdet og var i bestyrelsen for ungdomsforeningen, hvor han var kasserer. Når der var bal i "Salen", mødte han op og solgte baltegn til os, således at vi kunne få adgang til dansegulvet.

18. Så drejer vi op ad Aalborgvej, og det første hus, vi kommer til, tilhørte vognmand P. Pedersen. Han havde en Bedford lastbil, som for det meste blev kørt af hans søn Ejnar. Vognmand Pedersen kørte bl.a. for brugsforeningen med foderstoffer og kunstgødning, der var kommet med skib til Randers. Om vinteren kørte han med sneplov for amtet, og det var noget nyt på den tid, så det var en oplevelse for os at se på, når man med fuld drøn kørte igennem en stor snedrive, og det hele blev indhyllet i sne. Pedersen havde den første benzintank i Løvel (BP). Den var ikke automatisk, men man pumpede ved hjælp af et håndtag benzinen op i en glasbeholder, hvorfra det så gennem en lang slange løb over i de gamle Ford eller Chevrolet biler. Barber Pedersen boede, før han blev gift og fik eget hus, hos vognmanden. Han havde lejet en stue til frisørsalon, og her mødtes mange af byens unge og fik sig en hyggelig sludder.

19. Her var snedker- og tømrerværksted. Snedkermester Havn byggede værkstedet i 1930-erne, og boede oprindeligt i det hus, hvor Lundsby havde en lille butik, og som nu er nedrevet. Han var den første, som havde bil i Løvel, og en af hans sønner var med til at etablere motorbanen i Kirkedalen. Værkstedet solgtes til "Lange Pedersen", som kom fra Hinnerup og senere rejste dertil igen. Der blev han kaldt "Atom-snedkeren", fordi han altid havde vældigt travlt og skulle nå en masse. Tredje ejer var Andreas Christensen, som var fra et lille husmandssted i Aastrup. Han var meget initiativrig og udvidede virksomheden, så der efterhånden var en hel del folk i arbejde hos ham. Han var vældig interesseret i politik og var en af de ledende indenfor Retsforbundet. Han udvandrede senere til Amerika.

20. Vognmand Niels Sørensen kørte ligesom P. Pedersen for brugsforeningen og kommunen. Desuden hentede han hos landmændene kreaturer og svin, og sohan derefter kørte til slagteriet i Viborg. Mange af familiens medlemmer var og er vognmænd, og Niels Sørensens broder oprettede for mange år siden fragtmandsruten Viborg -Aalborg, og denne rutekørsel besørgeres nu af en søn. Sørensen havde en overgang en Triangel lastvogn. Det var en dansk bil, der blev fabrikeret ikke så få af dem, bl.a. købte Hæren en hel del. Rutebiler lavede de også, ja sågar motorvogne, (lokomotiver) til jernbanerne, blev også fremstillet på fabrikken i Odense. Den gang kunne Danmark også lave biler, som Sverige og Tyskland gør det i

dag. Jeg gik for øvrigt i skole sammen med datteren Gunhild, som blev gift med Osvald Steffensen fra Pederstrup. Han var en overgang ansat hos Zone redningskorpset i Viborg og blev følgelig kun kaldt "Zonen".

21. Næste hus er, som skrevet står på gavlen, fra 1931, og det er Marie "Møllebygger," som var enke efter en gårdejer fra Pederstrup, der har ladet huset opføre. Entreprenør Søndergaard Jensen overtog senere huset, og han byggede ved siden af en større garage, hvor han kunne have sine køretøjer og maskiner stående. Han havde en kraftig motorcykel, og i sin fritid dyrkede han motorsport bl.a. på motorbanen i Kirkedalen, og han har kørt motorløb med kendte folk som Josef Koch og Jens Nielsen, Silkeborg. Sidst nævnte kørte i flere år med i Monte Carlo løbet hver vinter.

Søndergaard kørte på en Ariel motorcykel, medens de to andre kørte på den dansk fremstillede Nimbus, som sagtens kunne klare sig imod de udenlandske motorcykler. Der blevet lavet mange Nimbus, og de blev benyttet af bl.a. hæren og politiet.

Fabrikken hed Nilfisk, men nu laver de desværre kun støvsugere og andre småting. Søndergaard, som var Maries stedsøn, døde desværre ret ung.

På husets loft var der en lejlighed, og her boede Jens Jakobsen, som havde været medhjælper hos Marie, da hun havde gården i Pederstrup. Han var en lille pæn og nobel mand, som brugte noget af sin tid til at køre lillebil for folk i Pederstrup og senere i Løvel. Hans første bil var en Ford årgang 1929, og det var den første af slagsen, der havde gearstang. I lang tid spiste han til middag hos os i købmandsforretningen, og han mødte troligt op hver dag kl. 12. Jeg tror, at han og Fjelsted, som også spiste hos os gav 2 kr. pr dag.

22. I næste hus boede søskendeparret Andrea og Niels Haarbo, hvis forældre havde haft en gård på Løvel Søndermark. Andrea havde systue, og hun syede en masse kjoler og andet udstyr til sognets koner og piger. Niels var en lille gemytlig mand, og i det daglige var han by- og reservepost. Under sin postrunde mødtes han hver dag med vor gamle nabo Kresten i vor købmandsbutik, hvor de fik en snaps eller to, men det var ikke altid, at Krestens kone Dorthea var så begejstret for dette.

Niels var en lidenskabelig kroketspiller, og næsten hver søndag tog han rutebilen til Viborg for at dyrke den ædle sport sammen med ligesindede på eksercerpladsen.

23. Sidste bygning i rækken var mekanikerværkstedet, hvor Niels Møller og Olga residerede. Niels Møller var søn af gårdejer og sognefoged Anders Møller, som ejede en stor gård midt i byen. Niels var udlært som svend i Randers. Olga var damefrisør og havde indrettet en lille salon. Nu kunne byens gamle Ford og Chevrolet vogne blive repareret og få et eftersyn i Løvel, i stedet for at skulle til Viborg eller Skals. Traktorer var det lidt småt med, da der kun fandtes een i hele sognet. Den tilhørte en gdr. Møller i Aastrup. Det var så vidt vides en Fordson, som i stedet for gummidæk kørte på jernhjul.

Niels Møller blev sognefoged efter sin fader, og et af hans hverv var at hjælpe politiet med at regulere trafikken og holde orden ved de store motorløb på banen i Kirkedalen, og for at vise sin myndighed på sådan en dag havde han sin guldressede kasket på, samt politiskilt i lommen og kunne om nødvendigt anholde folk.

Han havde en søn, som hed Anders, der var medlem i min spejderpatrulje, som vi med nogen stolthed kaldte "Ørnepatruljen".

Vi er nu nået til vendepunktet på vor tur gennem Løvel og skal til at vende næsen den anden vej, og idet vi går over på den modsatte side af vejr en, møder vi den første gård.

24. Det er Ole Jakobsens. Gården lå oprindeligt midt i byen overfor brugsen, men var nu flyttet til udkanten og havde marker mellem Drøwten og vejen til Skals. Jakobsens sønner var meget sportsinteresserede og ledede en overgang gymnastikken i Løvel, ligesom de sørgede for, at vi fik en boldbane på en af markerne. En af dem blev for øvrig mejeribestyrer i Bøvlingbjerg, hvor min fader også havde været mejerist. Jeg gik i skole med datteren Thyra, som havde nogle dejlige lang fletninger (det var ikke, fordi vi rykkede i dem, at jeg husker det).

Et år tjente en karl ved navn Orla Trangbæk på gården. Han var fra Bjerregrav og bor i dag i Skanderborg, hvor han er kriminalkommissær og byrådsmedlem for partiet Venstre, og han bliver temmelig sikker den kommende borgmester i Skanderborg.

25. Skorstenen på mejeriet i Løvel kan ses viden om, især fra vest, og her regerede bestyrer Mikkelsen enevældigt sammen med sin kone Sigrid, som stod for udsalget i den butik, der hørte med til virksomheden.

Blandt børnene var et tvillingepar, 2 drenge, som gik i skole i Viborg, og da de var ret kraftige, var de ikke meget for at cykle. Det skal lige indskydes, at der ikke kørte mange busser under krigen, så den mulighed var der ikke. Så i stedet blev anskaffet et tohjulet køretøj, en såkaldt jumbe, samt en lille islandsk hest som trækraft. Dette køretøj var udstyret med kaleche, der kunne skærme børnene, når det regnede eller sneede, og når de så kom til Viborg, blev vogn og hest sat i stald, så længe skoleundervisningen stod på.

Fra mejeriingeniør Poul Mikkelsen har Lokalhistoriske Arkivet modtaget nedenstående, som vi meget gerne gengiver til såvel berigtigelse som til en uddybende forklaring.

Bemærkninger til indlæg under Løvel sogn: "En rundtur i Løvel anno 1938"

I egen interesse for slægtsforskning og egens historie er det naturligt at læse indlæg på hjemmesiden under Tjeleegnens Lokalhistoriske Arkiv.

Jeg skal tillade mig at fremsætte nogle bemærkninger til "En rundtur i Løvel anno 1938", hvor mine brødre omtales. Mine brødre kan desværre ikke reagere, men deres efterkommere vil nok synes, at det er mærke-lygt, hvis der ikke kommer en reaktion.

At mine brødre var kraftige, og at det skulle være årsag til, at de ikke var meget for at cykle til skole er ganske enkelt ikke rigtigt. Årsagen til, at mine brødre var kraftige, var tidligere alvorlige sygdomme med bl.a. ophold på Viborg Sygehus af en længere varighed.

Jeg kan ikke godkende, at de ikke var meget for at cykle. Tværtom kunne man ikke få dæk og slanger til

cykler, og rutebilforbindelser fandtes som angivet ikke, men jeg erindrer, at da jeg selv startede i skole i Viborg i 1946, begyndte jeg på en 22 tommer cykel, og for at følge med havde jeg på skift fat i mine brød-res livremme, hvilket de aldrig har beklaget sig over, og jeg er taknemmelig over, at de ville trække mig.

De 11 km på en lille cykel for en 10 årig dreng er nok i overkanten af, hvad man kunne forlange.

Tiden for skolegangen i Viborg er forfejlet i forhold til overskriften. I 1938 var mine brødre højest 7 år, og det var på et senere tidspunkt, at de gik i skole i Viborg.

Transporten af mine brødre til Viborg kunne have været et problem, hvis ikke vore forældre havde fundet en løsning med en overdækket jumbe. Det blev ikke et problem – ganske enkelt fordi løsningen var genial.

Med venlig hilsen

Poul Mikkelsen

Afhentning af mælken hos bønderne foregik ikke som i dag med en tankvogn, men ved at godt en snes mælkekuske, som kørte med hest og arbejdsvogn, der hentede mælken hos landmændene. Det var fortrinsvis husmænd, der havde dette job, og som således tjente en ekstra skilling ved siden af deres lille landbrug. De fik et fast beløb og skulle så hver dag året rundt hente mælkejungerne på gårdene. For at spare tid og lette kørslen skulle spandene sættes ud til vejen. Kuskene skulle tidligt op og det kunne være en drøj tur om vinteren, når der var snefygning og frostvejr. Ved ankomsten til mejeriet blev mælken indvejet og fyldt på store kar til videre forarbejdning til ost, smør eller is. Jungerne blev så igen fyldt, denne gang med skummetmælk, der så på hjemturen blev afleveret til gårdene, som brugte mælken til foder for dyrene. Mange gange skulle kusken besørge budtjeneste for konerne på gårdene, det kunne f.eks. være at tage varer med fra brugsen eller købmanden. Som før nævnt hørte der et butiksausalg med til mejeriet, og her solgte fru Mikkelsen mælk, ost og fløde til kunderne, som hver morgen strømmede til medbringende små spande til mælken og patentflasker til fløden. Der kom hver morgen ca. 40-50 kunder, og det var for det meste koner og børn, som havde det job at skulle ”gå på mejeriet”.

Som noget speciel for Løvel mejeri var fremstilling af flødeis, og Løvel is var kendt næsten over hele amtet. Der blev lavet almindelige runde vaniljeispinde til 10 øre, og så var der luksusudgaven til 15 øre. Den var firkantet og overtrukket med chokolade, eller den kunne være fyldt med nougat, og hele herligheden var indpakket i sølv- eller guldpapir. Dessertis i små og store dannebrogfarvede bægere kunne også leveres. En af byens vognmænd kørte ud rundt til de efterhånden mange forhandlere, som fandtes i oplandet. Foruden ispindene havde vognmanden også råis i form af lange stænger og grovkornet salt med. Det skulle fyldes i 2 zinkbeholdere, som var i de hvide isolerede trækasser, hvori man opbevarede flødeisen. Når der var sportsfest eller

ringridning, læssede min fader isskabet på Ford-bilen og kørte så ud på pladsen, hvor salget så kunne starte direkte fra bilen.

26. Mellem mejeriet og vejen ned til Drøwten lå et lille stråtækt hus, hvor Kristian Thygesen og hans kone Inge havde deres hjem. Han var en af de sidste gammeldags vejtmænd, der ligesom Jens Vejmand i sangen, slog skærver af sten i læ bag sin skærm ved Gl. Aalborgvej. Hans hustru Inge var en djærv kone, som var ud af den kendte slægt Due og således i familie med cirkusdynastiet Benneweis. Hun var en dygtig og meget benyttet kogekone, og jeg tror nok, at det var hende, som var mand i huset. De to sønner sønner var lidt af nogle vildbasser og gik ikke af vejen for et lille slagsmål. Olaf blev Zoneredder, men døde ret ung.

Nytårsaften var hvert hus i Løvel åbent, og vi gik fra hus til hus og kom naturligvis også ned til Thygesens, hvor vi blev godt modtaget, og vi festede, så hans lille hus stod på gloende pæle.

27 Vi kommer nu til Løvel arbejderkvarter, som bestod af 3 næsten ens huse, der ligger på den højre side af vejen, der fører op til Gillebak. De blev bygget i 1930-erne, hvor der var krise og stor arbejdsløshed, så det var noget af et kunststykke, at de tre familier formåede at bygge eget hus, og det må have krævet sparsomlighed og afsavn på mange ting.

I dets første hus boede Karl og Anna Vasegaard. Karl var meget fodboldinteresseret og var målmand på 1. holdet til han næsten var 40 år. Ved baller og andre festligheder i salen optrådte Karl og Anna som værter, idet de sørgede for kaffe, brød og andre forfriskninger.

Da der ikke var fabrikker eller virksomheder i byen, måtte arbejdsmanden tjene til føden ved at arbejde på gårdene, og det kunne f.eks. være at tynde roer. Man fik betaling pr. alen, og roerækkerne blev følgelig målt op med en alenstok, således at man kunne regne ud, hvor mange penge, der var indtjent. Efter sådan en varm dag i roemarken, kunne det gøre godt at nyde en pilsner i min faders bagbutik.

28. Jens Jørgensen var en af kommunens vejtmænd og skulle således sørge for, at sognets veje var vedligeholdte og farbare. De var alle grusveje, og det var kun vejen gennem Løvel by, der var asfalteret. Grus og sand til udfyldning af huller og jævning af vejbane blev hentet af byens vognmænd fra grave i Løvelbro, Vraa og Pederstrup og anbragt i små aflange dynger i vejsiden med passende mellemrum. Foruden at holde vejbanen i god stand, skulle der også renses grøfter, idet sådanne fandtes på begge sider af vejen, ja endog gennem Løvel by var der grøfter på hvis kanter, der groede frodigt græs og mælkebøtter.

En nytårsaften, hvor vi var ude for at afbrænde vort fyrværkeri, blev sønnen Gudmund frygtelig forbrændt af et kanonslag. Det sprang i ansigtet på ham, så han fik varigt men af det.

29. Sidst i rækken af de 3 huse boede F. Tronborg med sin kone Line, samt deres 3 børn. Der var stor arbejdsløshed i 1930-erne, og var der intet arbejde at få, måtte man gå til kontrol og få et stempel i sin fagforeningsbog, så der kunne udbetales en lille understøttelse. Sommetider var der lidt arbejde at få hos kommunen, eller man kunne blive daglejer på en af gårdene. Arbejdet her kunne være en dag lang at læsse ko- og hestegødning fra møddingen i arbejdsvogne, der blev kørt ud på markerne, hvor det blev aflæsset og spredt, eller det kunne være tørvegravning, alt i alt et hårdt arbejde til en lille betaling. Kartoffeloptagning kunne også komme på tale, men her var lønnen på akkord og ikke fast dagløn.

P. Tronborg forhastede sig ikke, og min moder fortalte, at han gerne var den sidste juleaftensdag, som handlede i vor forretning, og det var omkring kl.17, 00, så lukketiderne har de åbenbart ikke taget så højtidelig den gang. Tog Tronborg den lidt med ro, kan man ikke sige det samme om hans søn Gunnar. Han var fænomenal til at løbe, og der var ikke nogle af os andre, som kunne hamle op med ham.

30. Bagermester Sørensen og familie kom fra Spørring mellem Århus og Randers, og det jeg bed mærke i som lille dreng var, at de sagde "it", mens vi andre sagde "æ" for ikke. Han var meget dygtig til at bage rug- og sigtebrød, mens wienerbrød vist ikke havde hans store interesse. Hans rugbrød, der var runde og vejede 8 pund eller 4 kg, blev sammen med det andet brød solgt fra hans lille butik, der op til jul festligt var pyntet med små dannebrogssflag i vinduerne.

En gang om ugen kørte hans søn Harry rundt i sognet med hest og vogn for at sælge brød på gårdene. Brødet var anbragt i en stor trækasse, som var påmalet "Løvel Bageri". Hesten hed Nepus eller Nikodemus og var en klog lille hest, som efterhånden kendte landturen ud og ind, så Harry behøvede ikke at bruge tøjlerne ret meget.

Harry kørte også taxa og var meget populær, så han kørte meget for ungdommen, når de skulle ud til baller i omegnen.

Drivkraften til bageriets æltemaskine kom fra en såkaldt hestegang, og her bliver det nok nødvendig med en forklaring på, hvad en hestegang er for noget. Udenfor huset var en vandret bjælke påmonteret en lodret aksel i den ene ende, og i den anden ende af bjælken var trækkrog til hesten. Ved hjælp af tandhjul og remme var det hele sat i forbindelse med maskineriet i bageriet således, at når bjælken blev drejet rundt i en cirkel, arbejdede maskinen. Som trækraft brugtes hesten Nepus, og da det kunne være meget søvndyssende at gå rundt og rundt, måtte Harry en gang imellem ud for at give den en lille rap bagi, så hastigheden kunne sættes op.

Byens station fandtes hos bageren, idet her var holdested for rutebilerne på strækningerne Viborg - Ålborg, Viborg-Hobro og Viborg-Hornum-Farsø, og chaufførerne havde ikke mere travlt, end de havde tid til at komme ind i bagerbutikken for at få en hyggelig sludder med datteren Elna.

Min fader og bageren var ikke de bedste venner, fordi vi havde fået et brødsalg for bager Aalkær i Viborg, og det blev ikke bedre, da min faders gamle Fordbil en dag løb løbsk og torpederede bager Sørensens stakit.

30a. Ved bagerens begynder den brede vej, som kaldes “æ drøwt’ som går i bunden af en dal og fører ud til engene og Skals. Før nuværende Skalsvej blev etableret, var det Drøwten, man benyttede. Det siges, at for mange hundrede år siden lå det meste af Løvel i området mellem Drøwten, Fold og Gillebak, men gik til grunde under ”den sorte død” i 1300 tallet. Under resterne af lyngen deroppe, kan der findes spor af plovfurer fra dengang.

31. Kirken har tilhørt ejeren af Sødal hovedgård. Består af kor og skib fra romansk tid, samt sent tilbygget tårn og våbenhus. De oprindelige dele er af granitkvadre på skråkantsokkel. Et romansk korvindue er bevaret. De oprindelige døre (norddøren tilmuret) sidder umiddelbar ved vestgavlen. Det er muligt skibet er forkortet og det ret lange kor forlænget.

Begge tilbygninger er senmiddelalderlige af munkesten. Det lille slanke tårn har i vestmuren en høj åben spidsbue. Korgavlen er omsat i det 19. århundrede og den øverste del er opført af mursten. Korets sydmur er ombygget 1886. Kirkens indre har bjælkeloft. Korbuen mangler. Altertavle med malerier og prædikestol er i barokstil. Malmalterstagerne er skænket af biskop Lintrup 1722. Romansk granitfont.

32. Barber Karl Pedersen korn fra Salling og havde som førnævnt en lille salon hos P. Pedersen, men da han blev gift med Mie, som stammede fra en Løvelgård, byggede de deres eget hus ved siden af kirkealleen. Karl Pedersen var medlem af menighedsrådet og et ivrig medlem i Røde Kors, og han har ledet utallige samariterkurser bl.a. for de grønne spejdere.

Ved siden af sin frisørforretning havde han byens “apotek”, idet han forestod håndkøbsudsalget for Svaneapoteket i Viborg. For at komme hurtig rundt havde han anskaffet sig en lille tysk bil, en Prinz, men jeg tror ikke, at han og prinsen nogensinde blev rigtige venner.

32a Kirkedalen:

Kirkedalen og landskabet mellem denne og Drøwten og videre derfra over til Skalsvejen var den herligste legeplads for 30—40 Løveldrengene. Her var alt, hvad vi havde brug for. Her var bakker, dale, skove, plantager, lyng, buskads, og om foråret, når sneen smeltede, var der rivende vandløb, der kunne benyttes som grænsefloder. Vi var delt i to hold med hver sin anfører, og så gik det ellers løs som røvere og soldater, tyskere og danskere eller indianere og blegansigter. Robin Hood og hans tapre mænd legede vi derimod i Sødalskovene, hvortil vi kørte på cykel i en lang række. Vore våben bestod af trægeværer, træsværd, flitsbuer og luftbøsser, og så havde vi til beskyttelse forskellige slags skjolde. Som ammunition brugte vi

kartoffelstykker, som vi pressede op i luftgeværets "kammer", ja vi brugte endog hagl, og det er for mig lidt af en gåde, at vi ikke blev ramt alvorligt af disse, da vi gjorde vor bedste for ikke at skyde ved siden af.

Om vinteren var terrænet velegnet til skiløb og kælkning, og det blev da også benyttet i fuldt omfang.

Der er vist ikke mange, som ved, at vi har haft en jernbane i Løvel, men det har vi altså, og det forholder sig således: Omkring århundredeskiftet begyndte man ovre i Kølsholm at udgrave mergel, og til dette arbejde havde man udkommanderet fanger fra forskellige fængsler i Jylland, og som nu boede i en såkaldt fængselskoloni. Mergelen blev læsset på tipvogne, der blev trukket af et kulfyret lokomotiv, og der blev anlagt smalsporede baner, og en af dem gik over Skalsådal og op igennem Kirkedalen. Man kan endnu se rester af banelegemet her. Banen fortsatte ud over markerne tilhørende Herman Bust, A. Møller, Laurids Kristensen og S. P. Dalsgaard. Hvor banen har gået, kan man se på de huller, som er i digerene, og man kunne stadigvæk i min drengetid, når vi arbejdede i marken finde kulstumper fra lokomotivet. Banen gik videre til Rødding sogn, og da vi nu er kommet så langt ud på overdrevet, kan jeg da fortælle, at på toppen af den gravhøj, som ligger i nærheden af Sigurd Verners ejendom mødes de 3 sogne Løvel, Rødding og Pederstrup.

Det som gjorde Kirkedalen landskendt var anlæggelsen af motorbanen efter krigen, og tusindvis af tilskuere har besøgt banen i de smukke omgivelser. Også de grønne spejdere benytter Kirkedalen, idet de bl.a. ved hjælp af Poul Corlin har fået etableret en spejderhytte kaldet "Knasten", således at der stadigvæk er liv og glade dage i den gamle "Kerkedaal".

33. Herman Bust ejede den gamle kampstensmurede gård "Kirkelund". Han var af gammel Løvel slægt og medlem af sognerådet, hvor han fungerede som kasserer og ordnede hele sognets (kommunens) økonomi fra en lille stue. I dag er der jo lidt flere til at ordne den sag.

Fra gården gik der en køn alle langs kirke op til det sydvestlige hjørne af kirke den fortsatte i kirkestien og videre ud i kirkedalen. Syd for stuehuset var i nogle år et par håndboldbaner, der blev flittigt benyttet, da håndbold i Løvel nu var kommet ind i en rivende udvikling. Også hos Herman Bust var vi til nogle hyggelige fester, når en af drengene fyldte år.

En overgang havde de en forkarl, der hed Gunnar Back. Han var en rask lille fyr, som var god til at spille fodbold. Han boede i karlekammeret, der var i gavlen på den ene af gårdens længer. Da et karlekammer er ved at være et ukendt begreb, må jeg hellere forsøge at forklare, hvad det er for noget. Karlekammeret var ikke i stuehuset, men var på de fleste gårde indrettet i gavlen på staldbygningen, og man kunne således drage nytte af den varme, som kom fra heste og køer, og det kunne nok være nødvendigt, da der hverken var kakkelovn eller centralvarme i kammeret, og frøs det hårdt, kunne der godt om morgenen være rim, ja sågar is på væggene. Møblementet

var ret sparsomt og bestod for det meste kun af et skab, en hylde, et bord og et par vakkelvorne stole, og således var det på hver gård. Pigekammeret var derimod i stuehuset, således at karlen og pigen teoretisk set var adskilte om natten.

Lige over for gården på den anden side af Aalborgvej byggede i 1939 P. Volle og hans kone Inger et hus.

34. Skolen var fra 1901 og afløste den gamle, der lå lige overfor, hvor nu der er mindeplads for Løvel kredsen. Der var 3 klasseværelser, hvoraf kun de 2 var i brug, medens den tredje bl.a. benyttedes til sognerådsmøder m.v. Legepladsen lå på den anden side af Gl. Aalborgvej og var en græsmark, der strakte sig fra kirke alleen og op til bagerens. En markvej fra slagteren til hans marker gik tværs igennem den, og ca. midt på var et lille hus, der brugtes til lokum og brændselsrum.

Lærerstabten bestod af lærerinde frk. Jakobsen, som havde de første 3 klasser, medens lærer J. Vestergaard tog sig af de 4 sidste klassetrin, og de var begge dygtige og flinke lærere.

I lejligheden oven over klasseværelserne boede kirkens graver og ringer, kaldet Niels Peder "o æ loft", fordi han jo boede på 1. sal.

Han havde oprindeligt haft en lille ejendom i Aastrup, men var nu af menighedsrådet blevet ansat ved Løvel kirke, hvor han var i ca. 25 år. I 1939 byggede han ved kirkegårdens sydvestlige hjørne et hus, og hvor nu hans søn Marinus, som afløste ham som graver og ringer nu bor. Til huset hører en dejlig og pæn have, hvor Basse og jeg sommetider har nydt hhv. en leverpostejmad og en pilsner.

35. Valdemar Thorup kom som ung mand fra Hvolris og købte en lille landbrugsejendom, som lå lige øst for skolen og markerne lå på den højre side af vejen, der fører op til Gillebak. Da Valdemar var en meget udadvendt person mødtes mange unge mennesker hos ham, og de hjalp ham gerne med markarbejdet. Men Valdemars hu stod ikke alene for landbrug, men han interesserede sig også for mekanik, og han begyndte at reparere cykler for byens og omegnens beboere, og det førte så med sig, at han blev forhandler af nye cykler. Men det var ikke nok, og efterhånden kunne man købe forskellige slags varer, såsom kolonial, slik, øl, sodavand osv. i hans lille butik. Efterhånden kunne butikken ikke rumme de mange varer, så det blev nødvendigt at bygge en ny stor forretning på skolens gamle legeplads lige syd for bageren. Nu ejes og drives forretningen af sønnen Erling, medens en anden søn Georg, som jeg for øvrigt har været grønspejder sammen med, har en købmandsforretning i Bjerregrav.

Thorup var populær i Løvel, og han og hans kone deltog ivrigt i byens liv. Han var en dygtig amatørskuespiller, som både instruerede og spillede med i mange Dilettantforestillinger i salen.

36. Michael Jepsen boede i det næste hus sammen med sin kone Sine og børnene bl.a. Betty, som jeg gik i skole sammen med. Jepsen, som kom fra Bjerregrav, var

vognmand og havde haft forskellige ældre lastvogne, der ikke altid var i lige god stand. Han kørte en del for murer Østergaard, og jeg husker, at første gang "Faars dam" blev opryddet, så var det ham, som kørte slammet og mudderet bort. Ved krigsudbrud eller mobilisering skulle han møde med sin lastvogn ved hæren. Den gang kunne militæret udskrive private biler, fordi hæren ikke selv havde tilstrækkelig med køretøjer, ligesom heste kunne rekvireres hos bønderne. Under krigen blev Michael fabrikant og fremstillede tørv, som der brugtes mange af på den tid, da det kneb med at få kul og koks fra udlandet. Efter Michaels død blev Sine husbestyrerinde hos Marinus, og hun hjalp sommetider med at ringe med kirkeklokken, når solen skulle ringes op eller ned.

37. Det gule hus er nu forlængst nedrevet. Her boede en ældre mand ved navn Tommy, som havde haft en lille gård på Løvel hede. Han hjalp lidt til hos skomagerens, som boede på den anden side af gaden bl.a. med at passe børnene, hvis fornavne alle begyndte med R (Robert, Rita, Rosa o.s.v.). Otto og Betty har også haft til huse her, og de arbejdede en del hos gdr. Chr. Olsen i Havris, som på nogle store arealer dyrkede asparges, hvor der var meget at bestille i sæsonen. Jens på Fold har også boet her. Tilnavnet kommer af, at han havde haft et husmandssted på Fold, som er højdedraget mellem Kirkedalen og Drøwten, og som strækker sig fra Gillebak og til Skalsådal.

38. H. P. Hansen var landsbysmeden, og hans værksted var i hvert fald 100 år og formentlig meget ældre. H. P. Hansen, som var sønderjyde, var temperamentsfuld, medens hans kone Inger, som var fra Norge, var meget rolig og ligevægtig, men trods de forskellige temperamenter levede de godt sammen. H. P. Hansen var som sønderjyde blevet tvunget til at være tysk soldat og havde som dansksindet deltaget i den første verdenskrig på tysk side. Han havde været på Vestfronten, hvor krigens gru og rædsler nok havde sat sit præg på ham. Hansen var også beslagsmed, og kom der en stor jysk hest, som skulle have nye sko og ikke ville makke ret, kunne smeden blive hidsig, og der opstod et slagsmål mellem ham og hesten, så gnisterne fløj om ørene på dem. Man kunne godt se på Hansen, at han havde været soldat, når han rank marcherede ned ad landsbygaden i sine jernbeslåede træsko og med sin bowlerhat kækt anbragt på hovedet og en cigar i manden. Nytårsaften var der stor fest hos smeden, og der var åbent hus hele natten og morgenen med, og her kom hans selskabstalent rigtig til udfoldelse, med sang, musik og bægerklang, hvad min broder Johannes vist kan tale med om. Den gamle sønderjyske smed har sat sig et varigt minde i Løvel, idet det er ham, som har lavet de smukke gitterlåger af støbejern ind til kirkegården.

39. Karl Bach var en ældre stovt jyde, som i stedet for at ryge tobak brugte snus og skrå, som han i rigelig mængder forsynede sig af hos min fader eller i brugsen. Midt i Skalsådalene havde han haft et lille hus, der nu for længst er nedrevet, og han var nu flyttet ind i huset, der en gang havde hørt til Løvel Mølle. Før gårdene fik deres egne mølle, kom landmændene her for at få deres korn malet, ligesom det skete i vandmøllen nede ved engene. Møllen er nu, som så meget andet af det gamle Løvel forsvundet.

Det var noget af en begivenhed, når Karl Bach skulle tjære landsbygaden. Det foregik efter alle kunstens regler. Først blev gaden omhyggelig fejlet med en almindelig kost, og derefter skulle han have fundet hullerne. Det gjorde han ved hjælp af en slags træramme, som forsigtigt blev trukket henover vejbanen, og ved at kikke mellem rammen og asfalten kunne man se, hvor hullerne var. Disse blev så omhyggelig afmærket med kridt. Tjæren, der kom i store tromler, blev opvarmet, så det kunne blive flydende. Det skete i en slags Storm P maskine. Under denne procedure boblede og sydede det i maskinen, medens en dampsky bredte sig over omgivelserne, alt i medens Karl skrædede, bandede og sværgede. Han var iført noget gammelt tøj, der kunne være et fugleskræmsel værdig, og på hovedet havde han en høj gammel stråhat. Den flydende tjære kom så i spande og blev forsigtigt hældt ud i hullerne, og oven på blev der lagt sand. Når asfalten var størknet, kørte vor gamle damptromle hen over det hele, for at det kunne blive så jævnt som muligt.

Det kunne ikke undgås, at vi børn fik nogle store tjærepletter, når vi kom for tæt på dette menageri, og det var ikke altid lige morsomt at komme hjem til mor, hvor der gerne vankede et par lussinger, inden hun gik i gang med at fjerne pletter med margarine.

40. Jens Kistrup havde været murermester, og han var godt oppe i årene, da jeg var barn. Foran døren til hans lille hus var der to cementkugler, som han temmelig sikkert selv har lavet. Foruden han har bygget en del af sognets gårde og huse, har han også fremstillet de to stensøjler, der står ved indgangen til kirkegården.

Jens Kistrup var soldat så langt tilbage som i 1881, og han har stået vagt, da dobbeltmorderen Rasmus Mørke blev halshugget ved Klejtrup. På den tid var henrettelser offentligt, og der kom mange tilskuere for at se det makabre syn, og da der ikke var meget politi, blev der udkommanderet soldater til at holde styr på den store menneskemængde.

Rasmus Mørke havde myrdet købmanden og dennes medhjælper i Klejtrup i 1880. Både Rasmus Mørke og hans to ofre ligger begravet på Klejtrup kirkegård. Rasmus blev begravet lige inden for kirkegårdsdiget på kirkegårdens nordøstlige hjørne - uden præst, ritualer osv., men dog i indviet jord.

42. Overgaard og hans kone Lise sørgede for kommunikationen til den ydre omverden, idet han var landpostbud, og hun bestyrede byens telefoncentral. At

være postbud på den tid var et heldagsjob, som begyndte ved syvtiden om morgenen og først sluttede sidst på eftermiddagen, og det foregik på cykel alle ugens hverdage, også lørdage. Der var to landpostbude, og den yngste af dem skulle efter endt landtur ud med Viborg Stifts Folkeblad til byens husstande, så det kunne godt blive mørkt, inden han var færdig med dagens arbejde. Op til jul kunne der være så store postmængder, at landmændene stillede kane eller hestevogn med kusk til rådighed for posten. Maden behøvede posten ikke at bekymre sig for, idet han fik middagsmad, formiddags- og eftermiddagskaffe gratis. Denne forplejning gik på omgang blandt gårdene i oplandet.

Al i medens passede Lise og pigen centralen, som havde et omstillingsbord med diverse knapper, huller, ledninger og hvad der nu ellers hørte til. Når man skulle tale med en i byen, ringede man centralen op og bad om et få slagteren eller bageren, så det var ikke nødvendigt at kende nummeret. Var lægen eller dyrlægen i byen, og man havde brug for en af dem, kunne centralen gerne oplyse, hvor de befandt sig. Ned til Vrå var der kun et par telefonledninger, således at to abonnenter havde fælles ledning, således at der kunne lyttes med, når naboen talte. Telefonnummeret blev tilføjet et bogstav f.eks. X eller Y.

Når vi skulle have en forbindelse til København, kunne det godt være lidt af en omstændelig affære, idet vi skulle over rigstelefonen, og der kunne godt gå et par timer, inden der var klar.

På en valgdag var der særligt travlt på centralen, idet Løvelkredsens stemmetal blev samlet her for at blive telefoneret videre til indenrigsministeriet i København.

43. Brugsforeningen var en af de første, som blev oprettet i Danmark, og formand i 1938 var gdr. Søren Sørensen. Uddelerparret var Jørgen og Marie Nielsen og som medhjælper havde de et par kommissær og en lagermand, som hed Frederik. Foruden at være lagermand kørte Frederik landtur med varebil ud til de forskellige gårde, der skulle have kolonial, foderstoffer, kul, kunstgødning osv., og tilbage til brugsen havde han æg, skind og huder. Samme Frederik havde byens ældste motorcykel, der i stedet for en kæde havde et remtræk af læder. Den var så gammel, at den skulle løbes i gang, og så var det meningen, at man skulle springe på den i farten. Efter uddeler Nielsens død blev han gift med enken, og de flyttede til Skive, hvor de fik en købmandsforretning.

Sønnen Anders var medlem af FDF., som var blevet oprettet i Løvel i 30-erne. Der var kun en lille gruppe, og den blev opløst allerede nogle år efter. Datteren Esther og lærer Vestergaards døtre var nogle af byens kønne piger, som vi sværmede en del for. Kommiserne havde deres værelse i gavlen på 1. sal, og der kom vi en gang imellem og fik et slag kort, samtidig med at vi drak lidt øl eller frugtvin, og når stemningen blev lidt høj, følte vi os ikke for gode til at råbe efter pigerne, som uskyldigt gik nede på landsbygaden.

Efter Nielsens kom et nyt uddelerpar, nemlig Glerup og hans kone Kamma, og i deres tid blev brugsforeningen udvidet og moderniseret, men den kom ind i en krise, så den gamle brugs måtte lukke og dreje nøglen om for en tre - fire år siden.

44 I et aftægtshus ved siden af brugsen boede den gamle sognefoged A. Møller. Aftægtshuset hørte til nabogården, der nu tilhørte sønnen Uffe. Når en gårdejer og hans kone ikke ville arbejde længere, gik de på aftægt og overlod gården til en af sønnerne, som så skulle sørge for, at forældrene vederlagsfrit fik bolig, mad og brændsel.

Sognefogeden var sognets politi og skulle hjælpe landbetjenten, når det var nødvendigt. Han skulle sørge for, at der var nogenlunde ro i "salen", når der blev afholdt baller, opkræve børnepenge, hundeskate og sørge for, at de unge mennesker kom på session osv.

Han var forsynet med politikasket og politiskilt og kunne anholde personer, hvis det var nødvendigt, ja han kunne sågar gifte folk, så det var en meget betydningsfuld stilling, han havde i det lille samfund.

45. Den gamle sognefogedgård tilhørte nu sønnen Uffe, og af gården er der kun stuehuset tilbage.

En anden søn var Martin, som under den tyske besættelse var storsabotør og af den grund blev jaget af det tyske politi, også kaldet Gestapo. Han var, som man dengang sagde, gået under jorden, altså han havde gemt sig, og en overgang boede han på loftet i et af gårdens udhuse.

Gårdens markareal havde form som en trekant med ejendommen anbragt i spidsen, ligesom for de fleste andre gårdes vedkommende. Det var et resultat af udskiftningen, der totalt ændrede tilværelsen for landsbyens beboere. Med udskiftningen fik hver gård samlet hovedparten af sine jorde i et stykke strålende ud fra landsbyen i den såkaldte stjerneudskiftning. Udskiftningen blev samtidig et farvel til det gamle landsbyfællesskab, hvor man på bystævnet bestemte alt om jordens drift m.m. Derimod havde arealet for de gårde, der var eller blev flyttet ud fra byen naturligvis en mere firkantet form. Der var det særlige ved T. Møllers og Laurids Kristensens marker, at de var omsluttet af pæne jorddiger.

En gang min Far ville tjene nogle ekstra penge, fik han en akkord med Uffe om optagning af kartofler fra en mark, der lå, hvor halvdelen af det nuværende stadion befinder sig (den nordlige ende). Det var uvant arbejde for os, idet vi skulle ligge på knæ mellem to kartoffelrækker og grave kartoflerne op med en lille hakke, fylde dem på spånkurve, der så skulle transporteres, hen til kulerne. Det kneb gevaldigt med at komme igennem den store mark, og vi var meget glade, da vi endelig blev færdige sidst på efteråret.

46 Af Laurids Kristensens gård er der også nu kun stuehuset tilbage. Det var en gammel gård, og den blev just heller ikke drevet efter de mest moderne metoder.

Gårdens store mødding var anbragt midt på gårdspladsen, og det kunne godt på en varm sommerdag være en gene med de mange fluer og andet småkryb, som i massevis blev udklækket i den varme gødning.

I et par af gårdens længer var der i soklen 2 huller, der førte ind til hundehuse, hvor lænkehundene kunne opholde sig om natten og i dårligt vejr. Få gårdens nordside, ud mod vejen, var hestegangen, og den var indrettet ligesom bagerens. Her var det en tyk hest, der leverede trækraften til tærskværket, der stor inde i laden.

Den lille mark mellem min Fars købmandsforretning og gården kaldtes Laurids toft, og her kom en gang om sommeren et lille omrejsende tivoli og slog sig ned en ugestid. De opstillede en luftgynge, en karrusel, et skydetelt og så en enkel spilleautomat, som vi fik lov at spille på for 5 øre.

Rundt om var ophængt kulørte lamper for således at kunne skabe lidt romantisk stemning i de lyse sommeraftener.

I nærheden af Fars(Fåes) dam lå bagehuset, hvor gårdens forsyning af rug- og sigtebrød blev bagt for en måned ad gangen. Bagningen foregik i en stor indmuret ovn, og til opvarmningen brugte man brændsel af træ og lyng. Rugbrødene vejede 8 pund (4 kg) og havde samme form som de sønderjyske brød og kunne holde sig friske i lang tid. Foruden bageriet var der et vaskerum, og i den ene ende boede

en andefamilie, som skræppede lystigt op. Omme bag stuehuset ved Gl. Røddingvej lå også et lille hus, som vi kaldte "Hæly", og her havde grise og får til huse foruden en masse mus og rotter, der godt kunne lide at være her, fordi der var varme, og så havde huset stråtag, som alle de andre bygninger.

Foruden at være landmand handlede Laurids Kristensen med heste og køer, og han kom meget på de store markeder i Viborg, Randers og Hobro. Når han skulle ud og handle i oplandet, kørte min far sommetider for ham i den gamle Ford, og på en sådan tur havde han på en eller anden måde fået solgt en stor langbenet hest til min far, og jeg kan huske, der gik lang tid, inden vi igen kom af med den krikke.

Hans kone Mette Marie var stiltfærdig, og hun passede flittigt hus og have, og hjalp med på markerne godt hjulpet af børnene Marie og Anders, som hele deres liv boede på den gamle gård og også døde der.

47 Min fader Jakob Sørensen var sjællænder og født i Vester Egede, hvorfra vort mellemnavn (Egede) stammer. For øvrigt var den kendte grønlandske biskop Hans Egedes far præst ved sognets kirke. Min bedstefar var skomager, medens min far blev uddannet som mejerist og arbejdede bl.a. på Gisselfeld herregårds mejeri, inden han kom til Jylland, hvor han traf min mor. Den 10.maj 1926 overtog de købmand Larsens forretning i Løvel, som min mor videreførte efter min fars død i 1952, indtil Johannes kom til.

Min mor Maja kom fra et lille husmandssted på den jyske hede nær landsbyen Timring og kom som otteårig ud at tjene på en gård i Grønbjerg. Senere kom hun over i hotel faget og arbejdede bl.a. i Kolding, Holstebro og Sædding.

Butikken blev udvidet ved at inddrage en stue, og senere blev der tilbygget, så vi fik 2 stuer og et loftværelse mere.

Min far havde i sin tid forskellige ældre biler, som han brugte til landture, afhentning af varer i Viborg, og sommetider kørte han for nogle af byens folk, når de skulle aflægge besøg hos slægt og venner. Et par gange om året var vi på en længere tur, når vi skulle besøge mors familie, der boede i Vestjylland. Det var en hel ekspedition vi skulle ud på, og da der næsten gik en halv dag, inden vi nåede frem, havde mor lavet nogle madpakker, som vi så spiste i en vejgrøft. Bilen var ikke altid helt i orden, og det var landevejene i Vestjylland så sandelig heller ikke, da mange af dem ikke var asfalterede, så det hændte, at kølevandet begyndte at koge, så dækslet røg højt til vejrs. Punkteringer slap vi selvfølgelig heller ikke for.

En overgang havde han en tysk bil, der hed Adler, og var således indrettet, at den kunne laves om til en lille varebil på hvis lad byens drenge gerne ville have en køretur, men en dag gik det galt, da han drejede op ad Møllevvej og ramte en stor hjørnestein med det resultat, at ungerne fløj til alle sider, men da farten jo ikke var ret høj, skete der heldigvis ikke noget, og drengene, som nu er ældre mænd, har aldrig glemt den tur.

En gang skulle far prøvekøre en letvægtsmotorcykel, datidens knallert, men det blev ikke så vellykket, som han havde regnet med, idet han ikke var i stand til at bremse eller få motoren stoppet, men måtte køre adskillige omgange ad ruten Tinggade, Møllevvej og Aalborgvej, indtil der ikke var mere benzin på tanken. Under sit vilde ridt blev han trofast ledsaget af vor tykke hund, som skiftevis gøede som en gal og rev i hans ene bukseben, så der blev en ordentlig flænge.

Der var krisetider i 1930-erne, og for at rette op på den skrantende økonomi havde vi to mand på kost, nemlig Jens Jakobsen og Fjelsted, som købte middagsmaden hos os. Mor etablerede også noget, der hed fransk vask og strygning, hvilket fremgik tydeligt af et skilt, der blev opsat husets mur.

48. Vor nabokone hed Dorthea og hun var ikke nem at bide skeer med, så det kunne ikke undgås, at der opstod nogle små stridigheder mellem hende og det unge tilflyttedekøbmandspar. Dorthea var gift med Søren snedker, som var en dygtig håndværker, og skæbnen ville, at hun efter hans død blev gift med en anden snedker, som hed Kresten og var fra Klejtrup. Deres blomsterhave var meget gammel, hvor der groede sjældne g blomster, og hvor der var anlagt små runde og firkantede græsplæner, og midt i det hele stod flagstangen omgærdet af nogle store sten. Haven var omgivet af en tjørnehæk, som på den del, der vendte ud mod gaden, var tilklippet, så der dannedes en portal ind i haven. I det ene hjørne var ved hjælp af det levende hegn lavet et lysthus, hvori var anbragt et bord og et par stole. Nord for huset og ned mod dammen var der også en have, hvor der fandtes frugttræer, buske med ribs, solbær, stikkelsbær og hindbær, foruden der blev dyrket grønsager.

Stuehuset har fået nyt tag og nye vinduer, medens udhuset næsten ikke har forandret sig siden den gang, I den vestlige ende af huset var der en lejlighed, hvor Lars Jensen

boede sammen med sin kone Astrid og børnene af hvilke, jeg gik i skole sammen med Søren, som var en dygtig elev. Lars arbejdede bl.a. som daglejer på gårdene, hvor Astrid også hjalp til. Når der var slagtning, bagning, gilder osv. og hun gik til værket med fynd og klem. Hun sang gerne under arbejdet, og vi kunne tydelig høre hende op til os, når hun under bagningen sang "Sur, sur, sur lille bi omkring".

Kresten, som var en lidt ældre mand, trissede sommetider op til købmanden, når han godt ville lidt hjemmefra, og her kunne han så få sig en sludder med kunderne og til tider en lille forfriskning. Nuværende ejer er Dortheas dattersøn Anders Knap. Han og hans kone Signe holder det gamle hjem i fin stand.

48a. Stævnspyt eller Fars (Fås) dam.

Søren Chr. Søndergaard, som grundig havde studeret Løvels historie, har fortalt mig, at dammen for mange år siden tilhørte den østligste gård i byen, og det var gårdens børn stolte over, så de ret tit sagde til deres venner, at det var fars (fåes) dam, og da det blev gentaget mange gange, gik navnet efterhånden over i folkemunde, så det oprindelige navn gik i glemmebogen. Viggo slagter har fortalt mig, at da han var en lille dreng på en fem-seks år, sagde hans moder til ham, at han ikke måtte gå på isen på Fås dam, da der var dybe huller i dammen. Ved den nordøstlige ende af dammen havde der for mange år siden været en dyb brønd. Han måtte derimod gerne gå hen på Mors dam, som var lavvandet og lå lige syd for brugsen.

Tilløbet til dammen kom fra byen bl.a. i form af regnvand, der løb i grøfter, som jævnligt blev opgravet og rensat for mudder. Fraløbet skete i den sydlige ende gennem et system af grøfter og små kanaler ned gennem Kirkedalen og videre ud i Skals å.

For mange år siden blev bystævnet afholdt her, heraf navnet Stævnspyt, og det var oldermanden, som sammenkaldte bymændene til stævnet, hvor man drøftede forskellige ting, der var fælles for byen, og det kunne være arbejdet på de forskellige vange, som sognets jorder var inddelt i, og da gårdenes marker lå spredt ud over sognet, var det nødvendigt, at man begyndte nogenlunde samtidig med såning og høstarbejde osv.

Mødet foregik i det fri, og hver mand havde sin sten at sidde på, og jeg kunne tænke mig, at der også er blevet tid til en pipe tobak og en pægl brændevin.

I 1938 var der meget mere vand i dammen, end der er i dag, og der var så meget, at Laurids Kristensen kunne vande sine køer dernede, når de kørte hjem fra marken. Ofte var de ikke til at styre, når de så dammen, så ivrige var de for at komme ned til vandet. Det kunne også hænde, at man efter arbejdet i marken, kørte heste og vogn ud i dammen, så hele ekvipagen kunne få et forfriskende bad.

Selv ajletønden, der kunne påmonteres en vogn, kom en tur ud i vandet, når den var blevet utæt, og her lå den så et par dage, indtil den kunne bruges igen.

Om vinteren var der en værelse på den isbelagte dam, idet alle byens børn løb på skøjter og legede her til langt ud på aftenen, og var der ikke måneskin, brugte vi flagermuslygter til at oplyse skøjtebanerne med. Selvfølgelig skulle vi drenge vise os

over for pigerne, så vi huggede et stort hul i isen, og opgaven var så at kunne springe over vågen i fuld fart med skøjter, og i de fleste tilfælde gik det da også godt. Derimod gik det ikke så godt for en gammel tyk so, der havde forvildet sig ud på isen, hvor den faldt i en våge, så det vakte vild opstandelse i hele byen, og en større redningsaktion blev straks sat i gang. Til slut blev Zonen i Viborg tilkaldt, som mødte op med deres lille kranvogn, som var en Ford A, årgang 1930, og så endelig lykkedes det at få soen lykkelig bjerget i land.

Fåes dam er lige blevet renoveret, og det skete også i 1938, men den gang tog det meget længere tid, da man jo ikke havde de moderne hjælpemidler, vi har i dag. Jeg husker, at Michael Jepsen og hans lille lastbil havde en masse besvær med at køre alt det mudder og slam, der igennem mange år havde lejret sig på bunden, bort.

49. Kristian "Post" var broder til Laurids Kristensen og til slagter Andersens kone, og de stammede fra en lille by, der havde det mest korte navn i Danmark, da den nemlig kun hed Ø.

Kristian havde som ung været postbud i København, men var nu kommet til Løvel, hvor han havde fået ruten i den østlige del af sognet. Foruden post var han også vært i forsamlingshuset, hvor han skulle sørge for, at alt var i orden til fester og gilder. Min Mor har fortalt, at da jeg skulle fødes, vidste min far ikke, hvor jordemoderen boede, så han fór i kludesko over i salen, hvor han fik fat i Kristian Post, og sammen kørte de i fuld fart med den gamle Ford til Vammen, hvor madammen dengang boede.

Senere blev datteren Poula barnepige hos os, og hun har kørt mange ture med mig i barnevognen, fortæller mor, så det skal jo nok passe.

Ud mod gaden var der en høj tjørnehæk, som nok var den mest udsatte i Løvel, fordi karlene, når der var bal i salen kom i slagsmål om pigernes gunst og gerne endte i bemeldte hæk.

Ved den østlige ende af haven ud mod Tinggade lå byens fællesbrønd. Før vi fik vandværket, kunne de gårde og huse, der ikke havde brønd med pumpe, hente vand her, og fællesbrønden blev stadig brugt lige op til 2.verdenskrig. At brønden var vigtig for byen fremgår af gamle skøder, hvori der tit er anført brugsret til fællesbrønden.

50. Martin "Hjulmand" havde sit hus ved skråvejen, der forbinder Tinggade og Rørbækvej. Huset var bygget i samme stil som Kristian Posts. Trods navnet var Martin ikke hjulmand, men han hjalp med til at holde sognets veje og grøfter i forsvarlig stand. Ind imellem var han daglejer på de forskellige gårde.

Hans svigerfader, som boede hos ham, hed Anders Thorsager og havde deltaget i krigen 1864 mod tyskerne i Sønderjylland. Han var blevet dekoreret med Dannebrogsmændene hæderstegn, og det var med berettiget stolthed, den gamle veteran kunne spankulere op ad gaden med sit hæderstegn påsat sin jakke. Nu på sine gamle dage fik han tiden til at gå med kurvefletning og andet pillearbejde.

Martins døtre Agnes og lille Marie kom meget over til os, hvor de bl.a. fungerede som barnepiger for mine søskende.

Til huset hørte en lille lejlighed, hvor en overgang William boede. Han var fra Møldrup og tjente nu hos Halvor Olesen, hvor han var en god og solid arbejdskraft. Han var en lidt ældre ungarl, lidt trind i det og altid i godt humør. Han havde et par udtryk, som han brugte ret tit, og det var ”Bi lidt, bi lidt, tag brød til” og ”Hvis ens tid”.

51. Rørbækvej var i 1938 sommetider i en meget dårlig tilstand, med huller, pløre og ælte, så det ikke var nemt for fodgængere og cyklister at komme frem. På den østlige side af vejen var der et ret høj dige, og oven på denne var der efterhånden blevet dannet en smal sti, hvor cyklister og andet godtfolk kunne bevæge sig i ophøjet position.

Et stykke hen ad vejen lå i højre side en ret høj villa, som havde lejlighed på 1. sal. Villaen var bygget af N. P. Lauge, delvis ved egen arbejdskraft, idet han også var murerarbejdsmand.

Huset tilhørte nu P. Mørup og hans kone. Mørup havde været bestyrer på en lille gård i Kistrup, og var nu blevet gift med enken fra gården. Han var en ivrig jæger, som særlig interesserede sig for rævejagt, og samtidig var han en god skytte i den gamle skytteforening, til hvilke han har været med til at hjembringe pokaler. Han spillede også trompet, og når han øvede sig hjemme i kælderen, kunne man høre hans vemodige toner lyde ud over Fåes dams stille vande, men i øvrigt spillede han til sølvbryllup og deslige, samt til den årlige ringridning.

Hans søn Peder var under 2.verdenskrig i den danske brigade i Sverige, og det tør nok siges, at pigerne flokkedes om ham, da han vendte hjem i sin flotte uniform.

52. På Rørbækgård boede Søren P. Dalsgaard sammen med sin kone Agnete, to døtre og sønnen Oskar, som var lidt af en vildbasse, som vi drenge gerne ville efterligne og så op til. Han var nok blevet forkælet lidt af sin moder, og var der noget, som han ønskede sig, og Agnete ikke ville give ham dette, kunne han finde på at kravle op i gårdens mølle, hvor han foretog akrobatiske øvelser, indtil hans moder gav efter, og han fik sin vilje. Oskar var gerne anfører for Løvel karlene, når de rykkede ud til bal i de omliggende landsbyer, hvor der sommetider kunne opstå stridigheder med de lokale unge mænd, især i Hersom kunne der udvikle sig nogle voldsomme kampe og det resulterede gerne i, at de Hersom karle gerne kom på hævn togt, når der var bal i Løvel.

Han havde også motorcykel og hvad dertil hørte, læderjakke, støvler osv. for at være en rigtig barsk motorcyklist. En overgang var han ejer af en B.S.A. model Silver Star, og med denne foretog han sommetider nogle halsbrækkende kørsler op ad Gl. Aalborgvej, som foregik på den måde, at han stod på sadlen. og styrede med strakte arme, medens hastigheden var omkring de 150 km i timen. Han havde også engang en stor Harley Davidson med et meget bredt styr, og med det uhyre drønedede han en

dag ned ad den smallekirkesti, der gik ned imellem nogle grantræer, og der var ikke mange centimeter mellem hans fingre og træstammerne. Jo, han var sandelig en, som vi drenge beundrede. I øvrigt var Oskar en dygtig målmand på fodboldholdet, ligesom han var en ivrig jæger.

53. På nabogården boede Halvor Olesen. På marken lige nord for gården, langs Rørbækvej, foregik, før forsamlingshuset blev bygget, kåringen af Løvelkredsens folketingsmand.

Halvor Olesen var en overgang også snefoged, som var et borgeligt ombud, der vist nok nu helt er afskaffet. En snefoged havde ansvaret for, at sognets veje blev ryddet for sne, og da han selvfølgelig ikke selv kunne klare dette arbejde, havde han beføjelse til at sende bud efter mandskab. De store gårde stillede så med 2 mand, medens de mindre og husene kom med en, alle forsynet med skovle og iført træskostøvler, stortrøje, hue og øreklapper. Det var en betydelig styrke, der mødte op i kulden, og Halvor delte nu troppen op i mindre afdelinger, som fik deres vejtrækning til rydning. Snedriverne kunne til tider være ret høje, så det var nødvendig at flytte sneen i to omgange, og det foregik på den måde, at man lavede en afsats, hvortil sneen i første omgang blev kastet, for derefter at blive befordret ud på marken ved siden af vejen.

Halvor havde en dygtig forkarl, som hed William. Han kom fra Møldrupegnen, og var en lille trind mand, som altid var i godt humør, og han var sammen med Jens Peiter og flere andre medstifter af en lidt særpræget forening, som kaldte sig "Vraa Ungdoms- og Idrætsforening", og som havde boldbane først i Vraa og senere på en mark hos Mads Andersen, Løvel Søndermark. Det var baner, der just ikke glimrede med deres kvalitet, da de mildt sagt var lidt ujævne, og de havde i hvert fald ikke de standardmål, som krævedes. En sommer blev der afholdt sportsfest, og da man ikke havde kvalificerede spillere nok, var det nødvendig med forstærkning udefra, og det skete på den måde, at man tilkaldte brødrene Trangbæk, som således var med til at afstive det vaklende hold. Der var også sækkevæddeløb og almindelig løb, hvor et par løbere i mangel af korte bukser resolut vendte deres underbukser og fuldførte løbet på denne lidt særprægede måde. Om aftenen var der bål på bavnehøjen, hvor der blev drukket øl og danset til musikken fra en harmonika. William var i bestyrelsen for denne forening og var blevet valgt til kasserer. Pengekassen som han således var blevet betroet, opbevarede han sikkert under sengen i karlekammeret.

Gården er ikke længere i slægtens eje, da Halvor mistede livet ved en færdselsulykke, og hans søn Ole døde i en ung alder.

54. Familien Olesens aftægtshus lå et stykke fra gården, nemlig øst for Rørbækvej, der hvor skråvejen går ned til Tinggade. Huset blev bygget 1937, og de første, som boede her var Halvors moder, som hed Hanne og hans søster Kirstine.

Kirstine var syerske og desuden bestyrer på byens frysehus, der lå mellem skomager Andersens hus og lærerboligen. I gamle dage opbevarede man kød, flæsk, pølser osv. i store saltkar, der var anbragt på et køligt sted som regel i kælderen, men så fandt man på, at man kunne bygge et frysehus, hvor man i fællesskab kunne have sit kød liggende nedfrosset. Det var så Kirstines opgave at modtage, opbevare og udlevere og holde styr på sagerne.

Der var selvfølgelig koldt i dette frysehus, så Kirstine var altid godt klædt på, sommer som vinter, når hun vandrede op til huset. Efterhånden som køleskabe og frysebokse holdt deres indtog i hjemmene, blev frysehuset overflødig og er nu nedlagt.

I aftægtsboligen bor nu Halvors enke, Sigrid.

55. Lundsby boede på hjørnet af Rørbækvej og Tinggade i et gammelt gult hus, der nu er nedrevet og erstattet af et nyt parcelhus.

Lundsby var maler og sammen med Torp fra Loldrup, havde de det meste af tapetseringen og malerarbejdet i sognet. Lundsby's kone Karen passede deres lille butik, hvorfra de solgte forskellige varer såsom broderier, garn, sytråd, undertøj, sokker, strømper osv. og som var udstillet i glasskabe og diske. Småpigerne, som havde syning hos lærerinde frk. Jakobsen i timerne, skulle en gang imellem ind til Maren for at se, om hun havde fået nogle nye ting hjem, som de kunne brodere på i timerne.

Maren solgte også bolcher og andet slik, der opbevarede i glaskrukker, hvorfra det blev fyldt over i et hjemlavet kræmmerhus, der kostede 5 ører. Som noget specielt forhandlede hun petroleum, der ved håndkraft blev pumpet op fra en tank, der lå i jorden, til et måleglas, der kunne rumme en liter, og derfra blev væsken så lukket ud i blikdunke, som kunderne selv medbragte.

56. Søren Jørgensen, hans kone Helga, samt tvillingerne Else og Tove boede i næste hus, der var stråttækket og et af de ældste i byen. Som et særpræg kan nævnes, at i tilknytning til stuen fandtes en alkove, som var en slags indbygget seng og som blev brugt meget før hen i tiden.

Søren var tromlefører og arbejdede som sådan en del af året for kommunen, medens resten af tiden gik med at tynde roer og kartoffeloptagning, som den gang blev udført ved håndkraft, og Søren var ferm til arbejdet både i roerne og i kartoffelmarken.

Lønnen blev udregnet efter et akkordsystem.

Han havde i sine unge dage været en habil fodboldspiller, som havde været med til at vinde nogle af de fine gamle pokaler, der nu findes i et glasskab i klubhuset. Han var desuden en lidenskabelig skakspiller, og der var ikke mange, som kunne hamle op med ham i det ædle spil.

Hans politiske ståsted var hos de konservative, og det var ret enestående på den tid, da der foruden Søren kun var en konservativ mere i sognet, nemlig lærer Jakobsen i Kistrup.

57. Sidste hus i rækken tilhørte forhenværende landpost Anders Mouritsen og hans kone Maren, som var et ældre elskelig ægtepar, som mine forældre kom en del sammen med. Deres hus var ret stort og bestod af to lejligheder, hvoraf de selv boede i den østlige, medens den anden var lejet ud til en familie. Til huset hørte en stor pæn gammel have, der var omkranset af smukke veltrimmede bøgehække.

En af de familier, som sad til leje, var Overgaards, hvis søn Johannes, vi gik i skole med. En anden familie var skrædder Jensens. Jensen var en ivrig lystfisker, der tit cyklede ned til Skalså med den lange fiskestang fastgjort til cykelstangen og med en blikdåse fyldt med nys opgravede orme i lommen. Fangsten bestod af aborrer og skaller, der således kunne blive et supplement til husholdningen.

Datteren Grethe var en stor dyreven, som senere hen i livet blev dyrepasser i Zoo, hvorfra hun flere gange har optrådt i fjernsyn og er blevet omtalt i aviser og blade. Fælles for alle familiers børn var, at de opholdt sig meget hos gårdmand Nygaards, der boede lige over for på den anden side gaden, og hvor de hjalp til med arbejdet i marken, stald og lade.

57a. Hvor vejen til Pederstrup udmunder i Tinggade står et vejskilt, der viser vej til Pederstrup og Rødding. Det er gammelt og sjældent, så jeg håber, at det får lov at blive stående og ikke bliver erstattet af et mere moderne.

Hermed er vores rundtur i Løvel slut, og vi har aflagt besøg i 13 gårde og 40 huse med et indbyggerantal på 279. Vi har set på landskabet lige uden for byen, nemlig Kirkedalen og Drøwten, og endelig har vi været en tur nede ved Fåes dam. Jeg siger tak til de Løvel-borgere, som har været med på turen, og som har hjulpet mig med oplysninger.

Ejvind Sørensen

Har du kommentarer, rettelser eller tilføjelser til ovenstående beretning, hører vi på arkivet meget gerne fra dig.